

Łukasz Niewiński

Wydział Historyczno-Socjologiczny
Uniwersytet w Białymstoku

Polacy z 31. pułku piechoty nowojorskiej w wojnie secesyjnej w latach 1861–1863

Zagadnienie dotyczące udziału Polaków w poszczególnych jednostkach wojsk Unii i Konfederacji w wojnie secesyjnej nie zostało w należyty sposób opracowane w polskiej i amerykańskiej historiografii¹. Widoczny jest też brak literatury przedmiotu dotyczącej 31. pułku piechoty nowojorskiej². Dostępne są jedynie informacje o jego szlaku bojowym i stratach poniesionych w kilku bitwach³. Niniejszy artykuł, oparty w przeważającej mierze na nieznanych w Polsce źródłach⁴, stanowi próbę wypełnienia tej luki. Zarazem jest to kontynuacja pogłębianych badań autora nad „polskimi” oddziałami walczącymi pod sztandarami Północy i Południa⁵. Uważam, że ze względu na przedstawione wyżej powody, podjęcie tego tematu jest godne uwagi.

¹ Za wyjątkiem: M. Haiman, *Historia udziału Polaków w amerykańskiej wojnie domowej*, Chicago 1928. Autor w swojej pracy starał się opisać polski wkład w wojnę secesyjną. Aktualnie monografia ta w znacznej mierze zdezaktualizowała się, poza tym zawiera tylko część rejestrów Polaków służących w armii Północy, nic nie wspominając o polskich żołnierzach Południa. Pozostali autorzy, piszący o Polakach w wojnie secesyjnej, opierali się na danych przedstawionych przez M. Haimana.

² M. Haiman, op. cit., s. 34–35, 162–195, 225–244.

³ F. Phisterer, *New York in the War of the Rebellion 1861–1865*, vol. III, New York 1912, s. 2089–2102; F. H. Dyer, *A Compendium of the War of the Rebellion*, vol. I, New York 1959, s. 1416; *The War of the Rebellion: A Compilation of the Official Records of the Union and Confederate Armies*, vol. I–CXXVIII, Washington D.C., 1880–1901 (dalej: O.R.); *Supplement to the Official Records of the Union and Confederate Armies, Part II: Record of Events vol. 43 (Serial No. 55)*, ed. by J. B. Hewett, Wilmington, N.C. 1997, s. 466–477 (dalej: S.O.R.).

⁴ *Annual Report of the Adjutant-General of the State of New York for the Year 1899*, vol. XXI, part VI, *Registers of the 26th–32nd Regiments of Infantry*, Albany, N.Y. 1900, s. 721–878 (dalej: *Annual Report*); *A Record of the Commissioned Officers, Non-Commissioned Officers and Privates, of the Regiments which were Organized in the State of New York and Called into the Service of the United States to Assist in Suppressing the Rebellion...*, vol. I, Albany, N.Y. 1864, s. 697–717 (dalej: *A Record*).

⁵ Ł. Niewiński, *Brygada Polska w armii Konfederacji w latach 1861–1865*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, t. XLIII, Białystok 2007, s. 223–250; Idem, *Legion Polski w armii Unii w latach 1861–1865*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, t. XLVI, Białystok 2009, s. 81–114.

Celem artykułu jest opisanie organizacji i działań wojennych 31. pułku piechoty z Nowego Jorku i przedstawienie wyników danych statystycznych dotyczących tej jednostki. Badaniami zostały objęte takie kwestie, jak: daty i miejsca zaciągu, wiek i inne dane osobowe, straty powstałe z przyczyn bojowych i niebojowych, rodzaje zwolnień z jednostki, poziom dezercji, itp. Ponadto zamiarem autora jest przybliżenie czytelnikowi danych dotyczących liczby Polaków lub osób pochodzenia polskiego służących we wspomnianym regimencie i ich wojennych losów.

1. 31. pułk piechoty w działaniach wojennych w latach 1861–1863

Po secesji Karoliny Południowej (20 grudnia 1860 r.), powstaniu Skonfederowanych Stanów Ameryki (4 lutego 1861 r.) i ostrzelaniu przez oddziały rebeliantów Fort Sumter (12 kwietnia 1861 r.), prezydent Unii, Abraham Lincoln, ogłosił proklamację (15 kwietnia 1861 r.) wzywającą pod broń 75 tysięcy ludzi na okres 3 miesięcy. Obywatele stanów północnych zaczęli ochotniczo zgłaszać się do biur werbunkowych powstałych na terenach większych skupisk ludności. Na odzew prezydenta licznie odpowiedzieli także mieszkańcy Nowego Jorku. Samorządnie zaczęły powstawać kompanie ochotników. Bardziej szanowani bądź majątni obywatele rozpoczęli własną, nieskoordynowaną rekrutację. By zapanować na procesem zaciągu, biura rekrutacyjne zaczęły prowadzić oficery oddelegowani z armii regularnej USA. Takim oficerem, który nadzorował rekrutację 31. pułku piechoty z Nowego Jorku był kapitan 7. pułku piechoty regularnej S. B. Hayman⁶.

Za aprobatą władz stanowych zadania organizacji jednostki podjął się pułkownik Calvin E. Pratt⁷. Zaciąg postępował nader szybko zważywszy, że w tym samym czasie w Nowym Jorku o względy ochotników zabiegało przynajmniej kilkadziesiąt innych oddziałów. Większość kompanii została wciągnięta na służbę stanową na początku maja⁸. Według F. Phisterera jednostka została wciągnięta

⁶ Dwie kompanie (A i I) zostały wciągnięte na służbę federalną przez porucznika M. Cogswella z 8. pułku piechoty regularnej – *A Record...*, s. 698–699, 714–715.

⁷ Calvin E. Pratt (1828–1896), urodzony w Shrewsbury, Massachusetts. W 1853 r. wybrany na sędziego pokoju w Worcester (N.Y.). W 1859 r. przeniósł się na Brooklyn (N.Y.). W 1861 r. na własny koszt zorganizował 31. pułk piechoty, którego dowódcą był formalnie do 13 września 1862 r. Dnia 27 czerwca 1862 r. w bitwie pod Gaines Mill został poważnie ranny w twarz. Kuli nie wyciągnięto przez ponad 30 dni. Po rekonwalescencji zwolniony z pułku 10 września 1862 r. Trzy dni później został mianowany generałem brygady. Zrezygnował ze służby prawdopodobnie przed 1 maja 1863 r. Po wojnie powrócił do praktyki adwokackiej. Zmarł w Rochester, Massachusetts – E. J. Warner, *Generals in Blue. Life of the Union Commanders*, Baton Rouge, La 1999, s. 385; *Annual Report...*, s. 832.

⁸ Przykładowo już 2 maja 1861 r. do służby stanowej wciągnięto kompanię C, dowodzoną przez kapitana Aleksandra Raszewskiego.

do służby stanowej 22 maja 1861 r. Z kolei F. H. Dyer twierdził, że stało się to 14 maja⁹. Dosyć szybko regiment został częścią ochotniczej armii federalnej co wiązało się z przejściem przez Departament Wojny USA spraw związanych z zaopatrzeniem i uzbrojeniem żołnierzy. Sztab i kompania A zostały zarejestrowane w armii Unii 24 maja, kompanie od B, do H – 27 maja, kompania I – 3 czerwca. Jako ostatnią wciągnięto do służby federalnej kompanię K – 13 czerwca. Wszystkie pododdziały zostały zobowiązane przez nadzorujących werbunek oficerów armii regularnej, do wiernej służby na rzecz Stanów Zjednoczonych przez okres dwóch lat. Ostatecznie pułk dowodzony przez pułkownika Pratta został zarejestrowany w armii Unii 14 czerwca 1861 r. Przebywający cały czas w Nowym Jorku oddział, otrzymał desygnację na 31. pułk piechoty. Wszyscy jego żołnierze zobowiązali się z chwilą przyszłego zwolnienia, do zwrotu wyposażenia, które otrzymali z Departamentu Wojny¹⁰.

F. Phisterer podawał także, że nabór do dziewięciu kompanii przeprowadzono w Nowym Jorku ale kompania I została utworzona z mieszkańców nieodległego Williamsburga¹¹. W dniu 14 czerwca 1861 r. formalnie pułk liczył 786 ludzi. W rzeczywistości na skutek licznych dezercji było ich mniej. Na sztab przypadało 9 ludzi (w tym William H. Browne został podpułkownikiem, a Addison Dougherty majorem). Poszczególne kompanie liczyły następującą liczbę żołnierzy i oficerów: A – 80, B – 77, C – 77, D – 77, E – 77, F – 77, G – 77, H – 77, I – 77, K – 81. Każda z nich składała się z kapitana, porucznika i chorążego (którym nadano wkrótce stopnie podporuczników). W skład kadry podoficerskiej wchodziło: 4 sierżantów i 4 kaprali. Stan pododdziału uzupełniało przynajmniej 64 szeregowców i 2 muzykantów – dobosz i trębacz. Pułk nie posiadał początkowo własnej orkiestry. Takowa została zorganizowana dopiero na początku sierpnia 1861 r., prawdopodobnie przez przyłączenie wszystkich muzyków kompanijnych¹².

W oficjalnych dokumentach funkcjonowały także inne nazwy formacji, np. *Montezuma Regiment*¹³, *Baxter Light Guards*, *First New York Union Volunteers*.

⁹ Według mnie, rację ma w tym przypadku F. Phisterer. Natomiast w wyliczeniach F. H. Dyer a zapewne doszło do pomyłki, gdyż pod datą 14 maja umieszczał on rejestr do służby federalnej, co w rzeczywistości miało miejsce dopiero 14 czerwca.

¹⁰ *A Record...*, s. 697–717.

¹¹ Nie jest to, według mnie, przekonujące twierdzenie. W rejestrach pułku nie znalazłem żadnej wzmianki na ten temat.

¹² Dnia 9 sierpnia 1862 r. orkiestra została rozwiązana, a wszyscy muzykanci po roku służby zostali przedterminowo zwolnieni.

¹³ Nazwa ta zapewne była związana z życiorysem zastępcy dowódcy regimentu, podpułkownika Williama H. Browne’a, który był weteranem wojny meksykańskiej.

W Nowym Jorku pułk stacjonował do 23 czerwca 1861 r. Następnego dnia, prawdopodobnie transportem kolejowym, został skierowany do Waszyngtonu w Dystrykcie Kolumbii. W okolicach Waszyngtonu przebywał w prowizorycznym Camp Ruggles do 11 lipca 1861 r. W tym czasie dni żołnierzy wypełniały intensywne ćwiczenia z użyciem broni, musztra i służba wartownicza. Do obozu dotarło też kilkunastu zapóźnionych rekrutów i zaciągnęło się kilku kolejnych. 12 lipca jednostka przeniosła się nieco dalej na południe w kierunku Alexandrii w Wirginii. Miasteczko to okazało się główną bazą 31. pułku piechoty nowojorskiej. W ciągu następnych kilku dni poszczególne kompanie były wysyłane na zwiady w poszukiwaniu nieodległych wojsk Konfederacji¹⁴.

Przed 20 lipca pułk został skierowany w głąb Wirginii jako część armii Unii pod dowództwem generała Irvine'a McDowella¹⁵. Dnia 21 lipca w niewielkim stopniu uczestniczył w bitwie nad Bull Run. Po przegranej bitwie rankiem następnego dnia jednostka powróciła do obozu zlokalizowanego niedaleko Alexandrii, gdzie pozostawała do końca marca 1862 r. Od połowy kwietnia pułk wziął udział w ofensywie armii federalnej pod dowództwem generała George'a McClellana. W jej trakcie stoczył w Wirginii dwie ciężkie bitwy z Konfederatami – 7 maja pod West Point i 27 czerwca pod Gaines Mill. Jednostka utraciła w nich 36 zabitych i 120 rannych. Wśród tych ostatnich znajdował się dowódca pułku Calvin E. Pratt. Zastąpił go awansowany ze stopnia adiutanta Frank Jones, który pozostał na tym stanowisku do rozwiązania jednostki. Przez dwa kolejne miesiące pułk stacjonował w Harrison's Landing w Wirginii. Między 14, a 17 września 1862 r. regiment w niewielkim stopniu uczestniczył w dwóch bitwach na terytorium Maryland – o Crampton's Pass i nad Antietam. Od tej pory, aż do końca kwietnia 1863 r. pozostawał w służbie garnizonowej głównie w okolicach Alexandrii. Na przełomie kwietnia i maja 1863 r. wziął udział w kampanii Chancellorsville, gdzie w bitwie pod Fredericksburgiem (3–4 maja) utracił 13 zabitych, 53 rannych i 81 jeńców. W związku z upływającym terminem służby pod koniec maja skierowano jednostkę do Nowego Jorku, gdzie uległa rozwiązaniu 4 czerwca 1863 r.¹⁶

¹⁴ S.O.R., part II, vol. 43, s. 472.

¹⁵ 31. pułk piechoty w latach 1861–1863 był przydzielany do rozmaitych większych jednostek armii Unii, były to w kolejności chronologicznej: 2 Brygada, 5 Dywizja, Armia Północno-wschodniej Wirginii od 13 lipca 1861; Brygada Franklina, Dywizja Potomaku od 14 sierpnia 1861; Brygada Newtona, Dywizja Franklina, Armia Potomaku od 15 października 1861; 3 Brygada, 1 Dywizja, 1 Korpus, Armia Potomaku od 13 marca 1862; 3 Brygada, 1 Dywizja, 6 Korpus, Armia Potomaku od maja 1862; Lekka Dywizja, 6 Korpus, w czasie kampanii Chancellorsville w maju 1863; 2 Brygada, 1 Dywizja, 6 Korpus, Armia Potomaku do 4 czerwca 1863 – F. Phisterer, op. cit., s. 2089; F. H. Dyer, op. cit., s. 1416.

¹⁶ S.O.R., part II, vol. 43, s. 466–477; F. Phisterer, op. cit., s. 2089; F. H. Dyer, op. cit., s. 1416.

2. Dane statystyczne dotyczące 31. pułku piechoty nowojorskiej

Przez blisko dwuletni okres funkcjonowania jednostki (14 czerwca 1861 r. – 4 czerwca 1863 r.) przewinęło się przez nią 1175 żołnierzy¹⁷. Z tej liczby 520 ludzi (44%) zwolniono 4 czerwca 1863 r. w Nowym Jorku w dniu jej rozwiązania¹⁸; 293 (~25%) zwolniono wcześniej z innych przyczyn; 156 (13%) zdezerterowało; o 62 (5%) brak jakichkolwiek wiadomości; 62 (5%) zostało zabitych lub zmarło z ran; 34 (~3%) zmarło bądź zginęło z przyczyn innych niż bitewne; 29 (2%) oficerów złożyło rezygnację ze służby, 6 (~0,5%) oficerów otrzymało awans, a 5 (~0,4%) zdymisjonowano; ponadto 4 (~0,3%) zostało przeniesionych do innych jednostek, 2 (~0,2%) zwolniono w sposób niehonorowy wyrokiem wojkowego sądu polowego, a 2 (~0,2%) zwolniono po 4 czerwca 1863 r.

W maju i czerwcu 1861 r. (łącznie z tymi, którzy dołączyli po opuszczeniu Nowego Jorku) do 31. pułku zaciągnęło się 916 ludzi (~78% ogólnego stanu). Z kolei rejestr formacji sporządzony dnia 14 czerwca 1861 r. wykazywał obecność 786 ludzi (~67%). W następnych miesiącach 1861 r. napływ rekrutów przedstawiał się następująco: w lipcu – 37; w sierpniu – 18; we wrześniu – 37; w październiku – 26; w listopadzie – 16; w grudniu – 25. W drugim półroczu 1861 r. do jednostki dołączyło 159 nowych żołnierzy (13,5%). Interesujące, że w niektórych dniach rekruci przybywali do pułku pojedynczo, a w innych zaciągały się większe ich grupy. Tak np. 17 lipca pojawiło się 20 nowych żołnierzy; 13 sierpnia – 7; 18 września – 15; 1 października – 9; a 1 listopada – 14. Ogółem w 1861 r. do jednostki zaciągnęło się 1075 ludzi (~91,5%). W 1862 r. dołączyło do pułku 81 ludzi (~7%), a w 1863 r. zgłosiło się jeszcze 4 (~0,3%) żołnierzy. W wypadku 15 ludzi (1,2%), data ich zaciągu nie została podana w rejestrze.

Przeważającą część żołnierzy zaciągnęła się w Nowym Jorku. Uczyniło tak aż 1098 ludzi (93,4%), z czego 1044 w 1861 r., a 54 w roku następnym. Nieliczni dokonali tego w innych miejscowościach. Spośród nich, 7 zostało zwerbowanych w Camp Ruggles (D.C.) lub w samym Waszyngtonie. Kolejnych 9 dołączyło w trakcie postoju jednostki w Alexandrii w Wirginii, a 23 w pozostałych miejscowościach lub obozach tego stanu (Worcester, White Hall, White Oak Swamp, New Berne, Camp Brown). Biuro rekrutacyjne pułku działało na przełomie lat 1861/1862 w miejscowości Buffalo w stanie Nowy Jork, werbując 17 żołnierzy. Następnych 3 zaciągnęło się w stolicy tego stanu – Albany. Ponadto przy nazwiskach 18 żołnierzy nie zostało podane miejsce ich zaciągu.

Prawie wszyscy żołnierze wchodzący w skład pułku zaciągnęli się na okres 2 lat. Tylko w kilku przypadkach termin ten wynosił 3 lata bądź 1,5 roku. Mężczyźni, którzy pojawili się w jednostce w latach 1862–1863, po jej rozwiązaniu

¹⁷ Dane statystyczne są dziełem Autora. Wykonano je na podstawie: *Annual Report...*, s. 721–878.

¹⁸ Dane procentowe przedstawione są w zaokrągleniu do dwóch miejsc po przecinku, a w przypadku mniejszych liczb do trzech miejsc po przecinku.

zostali przeniesieni do kilku innych regimentów (np. do 121. czy też 178. pułku piechoty nowojorskiej).

Z 1175 żołnierzy opisywanej formacji aż 1095 (93,2%) podało swój wiek w momencie zaciągu. Z kolei w wypadku 80 z nich (~6,8%), takowa informacja nie została podana. Przekrój wiekowy członków regimentu został przedstawiony w tabeli 1. Przeciętny wiek żołnierza pułku wynosił nieco ponad 27 lat. Czy był to wiek miarodajny dla omawianego regimentu? Trudno do końca to stwierdzić ze względu na brak danych prawie 7% żołnierzy. Ponadto część zaciągniętych nastolatków mogła zawyżać swój rzeczywisty wiek z obawy przed odrzuceniem w momencie zaciągu.

Tabela 1. Przekrój wiekowy żołnierzy 31. pułku piechoty nowojorskiej¹⁹

Wiek w momencie zaciągu	Liczba żołnierzy	Wiek w momencie zaciągu	Liczba żołnierzy
14 lat	2	34 lata	28
15 lat	1	35 lat	38
16 lat	3	36 lat	40
17 lat	3	37 lat	15
18 lat	32	38 lat	29
19 lat	55	39 lat	9
20 lat	52	40 lat	32
21 lat	118	41 lat	4
22 lata	98	42 lata	17
23 lata	57	43 lata	9
24 lata	58	44 lata	12
25 lat	55	45 lat	1
26 lat	48	46 lat	...
27 lat	48	47 lat	1
28 lat	58	48 lat	1
29 lat	32	49 lat	...
30 lat	54	50 lat	...
31 lat	26	51 lat	1
32 lata	39	nie podało wieku	80 (6,8%)
33 lata	19		
Przedział lat 14–20	148 (12,6%)	Średni wiek żołnierza pułku wynosił 27,3 lat	
Przedział lat 21–30	626 (53,2%)		
Przedział lat 31–40	275 (23,4%)		
Przedział lat 41–50	45 (3,8%)		
Przedział lat 51–...	1		

¹⁹ Na podst: *Annual Report...*, s. 721–878.

Mężczyźni w 31. pułku nosili 162 różne imiona. Najpopularniejszym z nich było imię John (164), nieco ustępowały mu imiona – William (92) i James (82). Więcej szczegółów można znaleźć w tabeli 2.

Tabela 2. Dwadzieścia cztery najpopularniejsze imiona podane przez żołnierzy 31. pułku piechoty nowojorskiej²⁰

Imię	Liczba żołnierzy (%)	Imię	Liczba żołnierzy (%)
1. John	164	13. Peter	25
2. William	92	14. Edward	24
3. James	82	15. Robert	19
4. Henry	54	16. Jacob	16
5. Charles	49	17. Louis (Lewis)	16
6. Thomas	48	18. Samuel	15
7. George	47	19. David	14
8. Michael	40	20. Richard	14
9. Patrick	38	21. Andrew (Andreas)	13
10. Francis (Frank)	30	22. Adam	11
11. Joseph	29	23. Herman	10
12. Frederick	26	24. Julian (Julius)	10

Według rejestrów sporządzonych w dniu rozwiązania jednostki, kiedy upłynął termin jej zaciągu, zwolnionych zostało 520 ludzi (44% ogólnego stanu osobowego). W porównaniu do innych regimentów Unii stanowiło to wysoki procent. Należy jednak zaznaczyć, że 31. pułk piechoty uczestniczył tylko w trzech poważniejszych bitwach i zapewne dlatego poniósł tak niewielkie straty.

Pośród pozostałych 655 ludzi (56%) aż 293 (~25%) zostało zwolnionych przed 4 czerwca 1863 r. Głównymi powodami takich zwolnień były: niezdolność do dalszego pełnienia służby, wiek, rozwiązanie orkiestry pułkowej czy zwolnienie ze służby z powodu parolu.

Z 293 żołnierzy zwolnionych przed 4 czerwca 1863 r. aż 210 zostało wykreślonych ze służby federalnej z powodu niezdadności do dalszego jej pełnienia na podstawie orzeczenia lekarskiego. Przyczynami wcześniejszych zwolnień były: rany, choroby wrodzone lub nabyte, wypadki, nieszczęścia losowe, itp. W 1861 r. w ten sposób pożegnało się z wojaczką 63 ludzi. Najwięcej we wrześniu – 19 i w październiku – 21. Przez dwanaście miesięcy następnego roku taki sam los spotkał kolejnych 96 żołnierzy. W tym roku najwięcej zwolnień dokonano w maju – 14, a najmniej w marcu – 2. W 1863 r. zostało zwolnionych następnych 51 ludzi, z czego w styczniu i lutym aż 39.

²⁰ Ibidem.

Miejscami zwolnień były przede wszystkim szpitale bądź obozy, w których stacjonowali żołnierze 31. pułku piechoty. Najdłużej regiment kwaterował w Alexandrii i okolicach. W związku z tym od września 1861 r. do czerwca 1862 r. bezpośrednio z obozów i dwóch szpitali położonych w Alexandrii zwolniono ponad 90 żołnierzy. Pozostałych zwalniano ze szpitali w Wirginii, Dystrykcie Kolumbii (Waszyngton), Maryland (Point Lookout, Baltimore, Annapolis), Rhode Island (Providence) czy Nowym Jorku. Na przełomie lat 1862–1863 większość niezdolnych do służby przetransportowano albo do obozu dla rekonwalescentów (Convalescent Camp) w Wirginii albo do szpitali w odległej Pensylwanii (Filadelfia). W tym pierwszym zwolniono 18 ludzi, a w szpitalach filadelfijskich kolejnych 21.

Ze względu na wiek zwolniono z jednostki 6 nastolatków (dwóch 14-latków, dwóch 15-latków, 17-latka i 18-latka). Trzech z nich spotkało to w 1861 r., dwóch w 1862 r., a jednego w 1863 r.

Ze swoją jednostką już 9 sierpnia 1862 r. w Harrison's Landing w Wirginii pożegnało się 19 muzykantów tworzących orkiestrę pułkową, zwolnionych po upływie roku, na jaki się zaciągęli.

Kolejną przyczynę wcześniejszych zwolnień z jednostki wskazywały przepisy zawarte w wydanym w sierpniu 1861 r. przez Departament Wojny rozkazie generalnym nr 69. Dokument ten dotyczył zwolnień na parol (słowo honoru). Zezwolono w nim, by żołnierzy, którzy dostali się do niewoli wroga i zostali przez niego zwolnieni na słowo, definitywnie usunąć ze służby w armii Unii. W ten sposób zwolniono 34 ludzi z 31. pułku piechoty, którzy trafili do niewoli konfederackiej 7 maja 1862 r. w bitwie pod West Point w Wirginii. Po powrocie na terytorium Unii, zostali przewiezieni do Waszyngtonu i tam oficjalnie zwolnieni 25 maja 1862 r. Wkrótce po ich wyrejestrowaniu w armii federalnej zaczął obowiązywać rozkaz generalny nr 36 (wydany 7 kwietnia 1862 r.), który nakazywał urlopowanie, a nie zwalnianie takowych żołnierzy. Z kolei na mocy rozkazu generalnego nr 72 wydanego 28 czerwca 1862 r. zwolnienia zostały zakazane²¹. Skutki tych regulacji odczuli żołnierze 31. pułku, którzy dostali się do niewoli przeciwnika w bitwach pod: Gaines Mill 27 czerwca 1862 r. i pod Fredericksburgiem 3–4 maja 1863 r. Po zwolnieniu ich na parol przez Konfederatów musieli powrócić do dalszej służby w swojej jednostce. Ogółem większość jeńców, oprócz dwóch rannych, którzy zmarli, powróciła z niewoli Południa.

Przez okres funkcjonowania jednostki zdezerterowało z niej 156 żołnierzy (13%). Wskaźnik dezercji w 31. pułku piechoty nie odbiegał od wskaźników innych pułków wojsk federalnych. Przeciętą liczbą dezercerów w pułkach armii Unii wynosiła około 13% ich stanów.

---

²¹ O.R., ser. II, vol. III, s. 31; Zob. Ł. Niewiński, *Obozy jenieckie w wojnie secesyjnej 1861–1865*, Warszawa–Białystok 2012, s. 185–188.

Aż 94 uczyniło to tuż po zaciągnięciu się i w trakcie rejestrowania pułku do służby federalnej na przełomie maja i czerwca 1861 r. (właściwie między 27 maja a 14 czerwca). Dezerccji sprzyjała okoliczność kwaterowania pułku na terenie dużej aglomeracji miejskiej, jaką stanowił Nowy Jork. Miasto zapewniało możliwość stosunkowo łatwej ucieczki i ukrycia się. Dezerccjom sprzyjał też bałagan organizacyjny oraz brak dyscypliny i słaba znajomość rekrutów przez oficerów. Najprawdopodobniej nie zachowano należytych środków bezpieczeństwa (np. wystawienia straży). Nie jest też pewne, czy jednostka dysponowała już w tamtym czasie umundurowaniem i uzbrojeniem. Dezerterów było tak wielu, że w listopadzie 1861 r. rozwiązano kompanię K, z której uciekło ponad 50% stanu osobowego. Pozostałych żołnierzy z tego oddziału wcielono do innych kompanii. Kilku z nich trafiło również do kompanii C, dowodzonej przez kapitana Aleksandra Raszewskiego.

W kolejnych miesiącach 1861 r. liczba dezerccji zdecydowanie spadała. W drugim półroczu zdezerterowało już tylko 19 ludzi, a kolejnych 5 prawdopodobnie tego dokonało. Ogółem do 1 stycznia 1862 r. uciekło z jednostki 118 żołnierzy. W kolejnym roku samowolnie oddaliło się od jednostki 35 ludzi. Z kolei 1863 r. okazał się bardzo spokojny pod tym względem, gdyż z formacji uciekło tylko 3 mężczyzn.

Z 62 dezerterów, którzy uciekli z pułku po czerwcu 1861 r., najwięcej, bo 23, dokonało tego w Wirginii. Zmęczeni wojną (a właściwie beczynnym i nudnym przebywaniem w niezbyt komfortowych obozach) żołnierze próbowali oddalać się od macierzystej jednostki głównie w okolicach Alexandrii.

Żołnierze dezerterowali również tuż przed i w trakcie bitwy, i to nie zważając na ryzyko śmierci. Na ten sposób ucieczki zdecydowało się 13 ludzi (Bull Run – 2, West Point – 2, Gaines Mill – 4, Crampton's Pass – 3, Fredericksburg – 2). Do innych możliwości należała ucieczka ze szpitala – 8 i oddalenie się w trakcie marszu jednostki – 4.

Kolejną kategorią żołnierzy występującą w statystykach pułkowych byli ci, przy nazwiskach których brakowało jakichkolwiek informacji (*no further record*). Z 62 takowych mężczyzn, część prawdopodobnie zdezerterowała, a część została uznana za zaginionych.

Oprócz 62 zabitych i zmarłych z ran²², 31. pułk piechoty utracił 5 zabitych z innych przyczyn i 29 zmarłych z chorób. Przykładowo w listopadzie 1861 r. w odstępie zaledwie czterech dni dwóch żołnierzy zostało zastrzelonych przez oficerów dowodzących strażą²³. Ponadto dwóch mężczyzn popełniło samobójstwo, a jeden zginął w wypadku. Spośród 29 zmarłych wskutek chorób, aż 19 pożegnano w 1862 r. Przez okres funkcjonowania regimentu łącznie 96 jego żołnierzy zginęło bądź zmarło.

²² Patrz tabela 3.

²³ Najprawdopodobniej z tego powodu wojskowy sąd polowy zdymisjonował obu oficerów.

Tabela 3. Straty 31. pułku piechoty nowojorskiej w poszczególnych kampaniach i bitwach wojny secesyjnej²⁴

Miejsce starcia	Data	Zabici	Ranni	Zaginieni-Jeńcy	Łącznie
Bull Run, Wirginia	21 lipca 1861	...	1	...	1
West Point, Wirginia	7 maja 1862	17	35 (4 zmarło)	27	79
Gaines Mill, Wirginia	27 czerwca 1862	19	85 (3 zmarło)	26	130
Crampton's Pass, Maryland	14 września 1862	1	3	...	4
Antietam, Maryland	17 września 1862	...	1	...	1
Fredericksburg, Wirginia (Marye's Heights, Salem Heights, Banks' Ford)	3–4 maja 1863	13	53 (5 zmarło)	81	147
Łącznie	1861–1863	50	178 (12 zmarło)	134	362

3. Dane statystyczne dotyczące kompanii C 31. pułku piechoty

Przez okres funkcjonowania jednostki w kompanii C służyło 114 ludzi (9,7% ogólnego stanu pułku). Większość żołnierzy oddziału – 64 – zaciągnęła się w dniu 2 maja 1861 r. W późniejszych dniach maja uczyniło to 33 kolejnych. W pozostałych siedmiu miesiącach 1861 r. jednostkę uzupełniło 10 ludzi, a w 1862 r. doszło następnych 7. Tylko 7 zaciągnęło się poza Nowym Jorkiem – 4 uczyniło to w Buffalo, 2 w Alexandrii, a 1 w New Baltimore w Wirginii.

Ze 114 ludzi wiek w chwili zaciągu podało 102 (89,5%). Przeciętny wiek żołnierza kompanii C wynosił 26,8 lat i był nieznacznie niższy od wieku żołnierzy pułku (27,3 lat). Przedział wiekowy kompanii wyglądał następująco:

Tabela 4. Przedział wiekowy żołnierzy kompanii C 31. pułku piechoty²⁵

Przedział wiekowy	Liczba żołnierzy 114 (100%)
14–20 lat	22 (19,3%)
21–30 lat	54 (47,3%)
31–40 lat	25 (21,9%)
41–50 lat	1 (1%)
nie podali wieku	12 (10,5%)

²⁴ Na podst: *Annual Report...*, s. 721–878 (62 zabitych i zmarłych z ran, przy czym dodatkowo w kilku wypadkach przyczyna zgonu nie była podana); F. H. Dyer, op. cit., s. 1416 (68 zabitych i zmarłych z ran); F. Phisterer, op. cit., s. 2089 (71 zabitych i zmarłych z ran). Dane z trzech wymienionych źródeł nieznacznie się różnią, dla potrzeb niniejszego artykułu przyjąłem dane z *Annual Report*, które mogłem bezpośrednio zweryfikować.

²⁵ Na podst: *Annual Report...*, s. 721–878.

Imiona podało wszystkich 114 żołnierzy kompanii C. Nosili 57 rozmaitych imion z czego aż 35 z nich występowało pojedynczo. Do najpopularniejszych imion należały: John – 9, Julian (Julius) – 7, Joseph – 6, Carl – 5, August, George, Herman, Louis, Michael, Valentine – 4, Charles, Henry, Morris, William – 3, Adam, Adolf, Constant, Francis, Harris, Johann, Salomon, Samuel – 2.

Z upływem terminu służby, 4 czerwca 1863 r., zwolniono 66 ludzi (58%). Przed rozwiązaniem oddziału zostało zwolnionych z powodu niezdadności do dalszej służby 19 żołnierzy (16,7%). Najwięcej, bo aż 12 – w 1862 r. Trzech oficerów kompanii zrezygnowało w 1862 r.

W trakcie funkcjonowania regimentu zostało zabitych 5 żołnierzy kompanii C (4,4%). Czterech z nich dosięgły kule nieprzyjaciela 27 czerwca 1862 r. pod Gaines Mill, a jeden zginął 3 maja 1863 r. pod Fredericksburgiem. Z kolei szeregowiec Carl Peterson popełnił samobójstwo w kwietniu 1863 r. Z kompanii C zdezerterowało 14 żołnierzy (12,3%). W 1861 r. uczyniło to 7 z nich, w 1862 r. – 6, a w roku następnym – 1. Ponadto 6 kolejnych uznano za zaginionych między czerwcem a październikiem 1862 r.

Co najmniej 9 żołnierzy (7,9%) tego oddziału zostało rannych w bitwach – 5 pod Gaines Mill i 4 pod Fredericksburgiem. Do niewoli nieprzyjaciela dostało się przynajmniej 30 żołnierzy kompanii C (26,3%). Jeden z nich poddał się już w pierwszej bitwie pułku nad Bull Run 21 lipca 1861 r. Pięciu dostało się do niewoli 27 czerwca 1862 r. pod Gaines Mill. Jednak to 4 maja 1863 r. w bitwie pod Fredericksburgiem przytrafiła się żołnierzom kompanii C niemiła niespodzianka, kiedy przynajmniej 25 jej ludzi, musiało skapitulować. Wszyscy wzięci w niewolę, zostali z niej w ciągu dziesięciu dni zwolnieni na parol i powrócili do jednostki. Najdłużej w niewoli (blisko rok) przebywał tylko żołnierz ujęty w pierwszej bitwie nad Bull Run.

4. Dane statystyczne dotyczące Polaków służących w 31. pułku piechoty

W swoich obliczeniach dotyczących obecności Polaków w omawianej jednostce oparłem się na 43-tomowej pracy, *Annual Report of the Adjutant-General of the State of New York for the Year...*, która wymienia prawie wszystkich żołnierzy ze stanu Nowy Jork walczących w wojnie secesyjnej. Rejestr 31. pułku piechoty z Nowego Jorku jest w całości zamieszczony w 6 części tomu XXI z 1900 r., na stronach 721–878. Ponadto w celu uzupełnienia i weryfikacji informacji wykorzystałem wspomnianą wcześniej pracę Mieczysława Haimana oraz rejestr żołnierzy 31. pułku z dnia 14 czerwca 1861 r., dostępny w pracy: *A Record of the Commissioned Officers, Non-Commissioned Officers and Privates, of the Regiments which were Organized in the State of New York and Called into the Service of the United States to Assist in Suppressing the Rebellion...*, vol. I,

Albany, N.Y. 1864, s. 697–717. Sięgnąłem też do oficjalnej strony internetowej New York State Military Museum²⁶.

Ponadto, w miarę posiadanych możliwości, wykorzystałem archiwalia odnoszące się do Polaków – członków 31. pułku, które znajdują się w National Archives w Waszyngtonie.

W 31. pułku piechoty służyli przedstawiciele wielu narodowości: byli to głównie Amerykanie, Irlandczycy, Niemcy i Szkoci. Polacy i osoby, które mogły mieć polskie pochodzenie, według wszystkich trzech źródeł, to w kolejności alfabetycznej (w nawiasach rok dołączenia do pułku):

- a) Oficerami kompanii C byli: Domański Ludwik (61), Kochanowski Wincenty (61), Raszewski Aleksander (61), Wawelski Walenty (61).
- b) Podoficerowie i szeregowcy kompanii C to: Augustowski August (61), Bonisz Klemens (61), Brylski Józef (61), Czajkowski Szymon (61), Czamański Julian (61), Gaworski Ignacy (61), Halek Piotr (61), Hendzel Walenty (61), Jasiński Kazimierz (61), Kalczyński Adam (61), Kaliski Jakób (61), Kórnicki Nathan (61), Królczyk Herman (61), Kuczyński Konstanty (61), Lewandowski Jerzy (61), Mokrzycki Jan (61), Nowakowski Jan (61), Ozimkiewicz Jan (61), Raszke Juliusz (61), Samoliński Julian (61), Sawiczewski Franciszek (61), Strużyński Teofil (61), Szulczewski Jan (61), Targoszyński Stanisław (61), Teclawski August (61), Waszyński Walenty (61), Wierzbicki Józef (62), Wiktor Ferdynand (61), Wodzyński Edward (61), Zawadzki Józef (61).
- c) Podoficerowie i szeregowcy innych kompanii to: Bryski Jan (61), Perko Wojciech (61), Siemon Piotr (61), Zamojski Jerzy (61).

Ogółem, według M. Haimana, w kompanii C służyło 4 oficerów oraz 30 podoficerów i szeregowców. Ponadto przynajmniej 4 kolejnych szeregowców polskiego pochodzenia służyło w innych kompaniach pułku. Natomiast z powodu braku jakichkolwiek sprawdzonych danych, odrzucam przyjętą przez M. Haimana możliwość, że w jednostce tej służył Polak o nazwisku Kosa, który zmarł w trakcie wojny²⁷.

Na podstawie kwerendy części 6, XXI tomu *Annual Report of the Adjutant-General*, do którego M. Haiman prawdopodobnie nie dotarł, można, oczywiście z dużą dozą ostrożności, stwierdzić, że przynajmniej 2 podanych niżej przeze mnie żołnierzy kompanii C, mogło być pochodzenia polskiego: Lilia Adolf (61), Szaja Wojciech (61). Ogółem przez 31. pułk piechoty nowojorskiej przewinęło się najwyżej 40 Polaków (3,4%) lub osób pochodzenia polskiego. Co do polskości kilku z nich istnieją mniejsze lub większe wątpliwości.

²⁶ <http://dmna.ny.gov/historic/reghist/civil/infantry/31stInf/31stInfCWN.htm> (6.11.2012).

²⁷ M. Haiman, op. cit., s. 169.

Polacy w większości zostali zaciągnięci do jednostki przez swojego dowódcę, kapitana Aleksandra Raszewskiego 2 maja 1861 r.²⁸. Aż 36 z nich służyło w kompanii C, co stanowiło blisko 31,6% stanu osobowego tej kompanii. Był to najwyższy odsetek Polaków w jakimkolwiek oddziale armii Północy. Reszta służyła w kompaniach E, F, H. Spośród 40 Polaków aż 27 zaciągnęło się 2 maja 1861 r. Z pozostałych – 7 uczyniło to w kolejnych dniach maja, a 5 – w pozostałych miesiącach 1861 r. Tylko Józef Wierzbicki został zwervowany 22 stycznia 1862 r. Trzydziestu dziewięciu Polaków zaciągnęło się w Nowym Jorku (Piotr Halek w Alexandrii). Wszyscy zgodzili się na dwuletni okres służby.

Spośród polskich żołnierzy tylko jeden na 40, nie podał swojego wieku w chwili zaciągu. Średni wiek Polaka służącego w 31. pułku piechoty wynosił 28,02 lat. Był nieco wyższy od przeciętnego wieku żołnierza pułku (27,3 lat) i żołnierza kompanii C (26,8 lat). Tylko czterech żołnierzy było nastolatkami. Najmłodszy z nich – Nathan Kórnicki – liczył sobie 19 lat, a najstarszy – Aleksander Raszewski – 45 lat. Przedział wiekowy wśród Polaków, żołnierzy 31. regimentu, wyglądał następująco:

Tabela 5. Przedział wiekowy Polaków służących w 31. pułku piechoty²⁹

Przedział wiekowy	Liczba żołnierzy 40 (100%)
14–20 lat	4 (10%)
21–30 lat	24 (60%)
31–40 lat	10 (25%)
41–50 lat	1 (2,5%)
nie podali wieku	1 (2,5%)

Imiona podało wszystkich 40 Polaków służących w regimencie. Nosili oni 26 różnych imion. Najwięcej żołnierzy podało imię Jan (John) – 5. Popularne były też imiona: Walenty, Julian (Juliusz), Józef – po 3; oraz Albert, August, Jerzy (George), Piotr – po 2. Pozostałych 18 ludzi nosiło inne imiona.

²⁸ Aleksander Raszewski (1810–1884) urodzony we wsi Ożadówka w pow. żytomierskim. Porucznik w armii Królestwa Polskiego. Uczestnik wielu bitew powstania listopadowego. Odnaczony Krzyżem Złotym *Virtuti Militari*. Po upadku powstania przebywał we Francji gdzie zgłosił akces do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Od 1851 r. na emigracji w Stanach Zjednoczonych. Jeden z założycieli Towarzystwa Demokratycznego Wygnańców Polskich w Ameryce. Organizował pomoc dla powstańców styczniowych. Członek Komitetu Centralnego Polski. Zmarł w Tremont pod Nowym Jorkiem – Z. Zacharewicz, *Raszewski Aleksander (1810–1884)*, „Polski Słownik Biograficzny” 1987, t. XXX/4, zeszyt 127, s. 610–612. Tam też można znaleźć literaturę dotyczącą losów Raszewskiego przed i po wojnie secesyjnej.

²⁹ Na podst: *Annual Report...*, s. 721–878.

Major Aleksander Raszewski (Library of Congress)

4 czerwca 1863 r., zwolniono z pułku 18 Polaków (45%). Wcześniej z powodu niezdatności do służby zwolniono ich 11 (27,5%) z czego 3 w 1861 r., 6 w 1862 r., a 2 w 1863 r. Trzech polskich oficerów zrezygnowało w 1862 r. (7,5%). Jako pierwszy uczynił to 17 czerwca podporucznik Walenty Wawelski. 3 października rezygnację złożył porucznik Wincenty Kochanowski, a dzień później dołączył do niego major Aleksander Raszewski³⁰. Jedynie ka-

³⁰ Aleksander Raszewski 21 maja 1860 r. otrzymał w sądzie w Nowym Jorku amerykańskie obywatelstwo. Interesujące, że jako jego poprzednie obywatelstwo zostało wpisane rosyjskie. Raszewski w owym czasie zamieszkiwał w budynku nr 180 przy 3 Alei w Nowym Jorku. Jego świadkiem został inny późniejszy oficer 31. pułku – Wincenty Kochanowski zamieszkały przy 529 Pearl Street w Nowym Jorku. Kochanowski obywatelstwo amerykańskie otrzymał 27 marca 1860 r. – National Archives and Records Administration, *M 1674, Naturalizations Index – NYC Courts 1860*, vol. 252, record 43; vol. 259, record 357.

pitan Ludwik Domański dotrwał do końca terminu zaciągu. W trakcie działań wojennych wśród Polaków zanotowano 12 awansów w tym 4 oficerskie oraz 6 redukcji lub degradacji. I tak np. szeregowiec Kazimierz Jasiński awansował dwukrotnie, najpierw na kaprała, a następnie sierżanta. Nie ominęła go jednak i degradacja.

W latach 1861–1863 żaden z naszych rodaków nie został zabity ani nie zmarł z innych przyczyn. Niestety z 31. pułku zdezerterowało 7 Polaków (17,5%). W 1861 r. uczynili to: Józef Brylski, Jan Bryski, Adolf Lilia, Edward Wodzyński, w 1862 r.: Szymon Czajkowski i Jerzy Zamojski, a w 1863 r.: Jan Ozimkiewicz. Ponadto Nathan Kórnicki zaginął w sierpniu 1862 r.

Co najmniej 3 polskich żołnierzy (7,5%) zostało rannych w bitwach – Jan Mokrzycki pod Gaines Mill, a Franciszek Sawiczewski i (prawdopodobnie) Konstanty Kuczyński pod Fredericksburgiem. Do niewoli nieprzyjaciela dostało się przynajmniej 10 Polaków (25%). Trzech ujęto w bitwie pod Gaines Mill i tuż po niej. Byli to: Jan Mokrzycki, Jakub Kaliski i Józef Zawadzki. Do połowy listopada 1862 r. powrócili oni do jednostki po zwolnieniu na parol przez Konfederatów. Przynajmniej 7 naszych rodaków wzięto do niewoli 4 maja 1863 r. w bitwie pod Fredericksburgiem. Przed Południowcami skapitulowali: Julian Czamański, Walenty Hendzel, Herman Królczyk, Juliusz Raszke, Julian Samoliński, Jan Szulczewski, Stanisław Targoszyński. Wszyscy zostali z niej w ciągu dziesięciu dni (zapewne 15 maja 1863 r.) zwolnieni na parol i powrócili do jednostki.

5. Zakończenie

Podsumowując niniejsze rozważania i wyliczenia, należy stwierdzić, że przez okres funkcjonowania 31. pułku piechoty nowojorskiej służyło w nim ogółem 1175 żołnierzy. Jednostka została wcielona do służby stanowej w maju, a do służby federalnej w czerwcu 1861 r. Dowodziło ją dwóch oficerów. Przeciętny wiek żołnierza pułku wynosił 27,3 lat. Regiment wziął udział w kilku większych bitwach na froncie wschodnim, ponosząc duże straty szczególnie w starciach pod: West Point 7 maja 1862 r., Gaines Mill 27 czerwca 1862 r. i Fredericksburgiem 2–4 maja 1863 r. Pułk utracił łącznie przynajmniej 96 zabitych i zmarłych z innych przyczyn. Nie było wśród nich Polaków. Z pozostałych danych statystycznych warto przytoczyć, to, że: 520 ludzi (44%) zwolniono 4 czerwca 1863 r. w Nowym Jorku w dniu rozwiązania jednostki; 293 (~25%) zwolniono wcześniej z innych przyczyn; 156 (13%) zdezerterowało; a 62 (5%) zaginęło.

Przeprowadzona przeze mnie kwerenda źródeł pokazuje, że w 31. pułku piechoty nowojorskiej służyło 40 Polaków lub osób polskiego pochodzenia (3,4% stanu osobowego regimentu). Większość Polaków (36) została zwerbowana do kompanii C przez kapitana Aleksandra Raszewskiego w 1861 r. Aż 39 Polaków zaciągnęło się w 1861 r. Wszyscy zgodzili się na dwuletni okres

służby. Średni wiek Polaka służącego w 31. pułku piechoty wynosił 28,02 lat. Z powodu niezdatności do służby zwolniono 11 Polaków. Trzech oficerów zrezygnowało w 1862 r. W trakcie działań wojennych wśród naszych rodaków odnotowano 12 awansów w tym 4 oficerskie oraz 6 redukcji. Mniej chlubną okoliczność, stanowiła dezercja 7 żołnierzy polskiego pochodzenia.

Z drugiej strony przynajmniej 3 polskich żołnierzy zostało rannych w bitwach, a do niewoli konfederackiej dostało się kolejnych 10. W momencie rozwiązania jednostki zwolniono z niej 18 Polaków. Była to niespełna połowa Polaków służących w 31. pułku piechoty nowojorskiej.

Aneks 1

Polacy z kompanii C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku

Źródła:

M. Haiman, *Historia udziału Polaków w amerykańskiej wojnie domowej*, Chicago, 1928, s. 162–195, 225–244 (dalej: *Haiman*); *Annual Report of the Adjutant-General of the State of Z Nowego Jorku for the Year 1899*, vol. XXI, part VI, *Registers of the 26th–32nd Regiments of Infantry*, Albany, N.Y. 1900, s. 721–878, (dalej: *Annual Report*); *A Record of the Commissioned Officers, Non-Commissioned Officers and Privates, of the Regiments which were Organized in the State of Z Nowego Jorku and Called into the Service of the United States to Assist in Suppressing the Rebellion...*, vol. I, Albany, N.Y. 1864, s. 697–717 (dalej: *A Record*); <http://dmna.ny.gov/historic/reghist/civil/infantry/31stInf/31stInfCWN.htm> (6.11.2012).

OFICEROWIE

Domański Ludwik [Domanski, Dumanski], kapitan kompanii C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 28. Były członek Tow. Demokratycznego Wygnańców Polskich. Zaciągnął się w Nowym Jorku 27 maja 1861 r. na 2 lata jako porucznik. Mianowany kapitanem 5 kwietnia 1862 r. z rangą od 15 lutego 1862 r. Zwolniony po wyśłużeniu terminu służby 4 czerwca 1863 r. Zaciągnął się ponownie 2 marca 1864 r. jako szeregowiec kompanii K 58. pułku piechoty z Nowego Jorku. Awansował na kaprała 23 października 1864 r., na sierżanta 1 grudnia 1864 r. Mianowany porucznikiem 17 maja 1865 r. z datą wsteczną 15 stycznia 1865 r. Nie wciągnięty do służby w tym stopniu. Zwolniony jako nadliczbowy w czasie konsolidacji pułku 30 czerwca 1865 r. w Nashville, Tenn. Zmarł w 1879 r. (*Haiman*, 182–3, *Annual Report*, 751).

Kochanowski Wincenty, porucznik komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 30. Kupiec, członek Tow. Kościuszki, jeden z najofiarniejszych Pola-

ków nowojorskich dla spraw narodowych. Zaciągnął się w Nowym Jorku 27 maja 1861 r. na 2 lata jako podporucznik. Mianowany porucznikiem 5 kwietnia 1862 r. z rangą od 15 lutego 1862 r. Zrezygnował 3 października 1862 r. Członek Komitetu Polskiego w Nowym Jorku w 1863 r. (*Haiman, 186, Annual Report, 796*).

Raszewski Aleksander, major 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 45. Jeden z najwybitniejszych członków Tow. Demokratycznego Wygnańców Polskich. Zorganizował komp. C tegoż pułku. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. na 2 lata jako kapitan. Mianowany kapitanem 27 maja 1861 r., majorem 1 (lub 20) marca 1862 r. z rangą od 15 lutego 1862 r. Zrezygnował 4 października 1862. Był następnie czynny przy organizacji 178. pułku piechoty nowojorskiej (*Haiman, 191, Annual Report, 834*).

Wawelski Walenty, podporucznik komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 39. Zaciągnął się w Nowym Jorku 2 maja 1861 r. na 2 lata jako 1. sierżant. Mianowany podporucznikiem 5 kwietnia 1862 r. z rangą od 15 lutego 1862 r. Zrezygnował 17 czerwca 1862 r. (*Haiman, 193, Annual Report, 869*).

ŻOŁNIERZE

Augustowski August, szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 38. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zwolniony z powodu niezdatności do służby 22 czerwca 1862 r. w obozie niedaleko Fair Oaks w Wirginii. (*Haiman, 225, Annual Report, 723*).

Bonisz Klemens (Bohnish, Behnirch), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 25. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Yorku na 2 lata. Awansowany do stopnia kaprała 1 lipca 1862 r. Zredukowany 1 marca 1863 r. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. (*Haiman, 226, Annual Report, 730*).

Brylski Józef, szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 21. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zdezerterował w sierpniu 1861 r. z obozu w Alexandrii w Wirginii. (*Haiman, 226, Annual Report, 735*).

Czajkowski Szymon (Czaykonski), sierżant komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 26. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zredukowany 1 lipca 1862 r. Zdezerterował w grudniu 1862 w Waszyngtonie. (*Haiman, 227, Annual Report, 747*).

Czamański Julian (Czamanski, Cramaunski), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 33. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Dostał się do niewoli konfederackiej w bitwie pod Fredericksburgiem 4 maja 1863 r. Zwolniony na parol (zapewne 15 maja 1863 r.) powrócił do jednostki. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. (*Haiman, 227, Annual Report, 747*).

Gaworski Ignacy (Gawoisky), kapral komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 35. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zwolniony z powodu niezdatności do służby 13 grudnia 1861 r. niedaleko Ale-

xandrii w Wirginii. Zaciągnął się ponownie jako szeregowiec komp. E 39. pułku piechoty nowojorskiej 19 lutego 1862 r. w Nowym Jorku. (*Haiman*, 228–229, *Annual Report*, 765).

Halek Piotr, szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat (?). Zaciągnął się 1 listopada 1861 r. w Alexandrii w Wirginii na 2 lata. Zwolniony z powodu niezdadności do służby w lutym 1862 r. w obozie niedaleko Belle Plain w Wirginii. (*Haiman*, 229–230, *Annual Report*, 772).

Hendzel Walenty (Hendzel, Hensel), kapral komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 28. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Awansował do stopnia kaprała 1 stycznia 1863 r. Dostał się do niewoli konfederackiej w bitwie pod Fredericksburgiem 4 maja 1863 r. Zwolniony na parol (zapewne 15 maja 1863 r.) powrócił do jednostki. Zwolniony 4 czerwca 1863. (*Haiman*, 230, *Annual Report*, 779).

Jasiński Kazimierz, szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 40. Zaciągnął się 5 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Awansował do stopnia kaprała w czerwcu 1861 r. Awansował do stopnia sierżanta 5 marca 1863 r. Zdegradowany 1 kwietnia 1862 r. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. (*Haiman*, 230–231, *Annual Report*, 787).

Kalczyński Adam (Kalezynski, Kalzinski), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 22. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. Zaciągnął się ponownie na 3 lata jako szeregowiec komp. I 15. pułku artylerii z Nowego Jorku 29 lipca 1863 r. (*Haiman*, 231, *Annual Report*, 789).

Kaliski Jakub, szeregowiec komp. H 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 21. Zaciągnął się 27 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Przeniesiony do komp. C. 22 listopada 1861 r. Dostał się do niewoli konfederackiej w Wirginii w bitwie pod Gaines Mill 27 czerwca 1862 r. lub nad White Oak Swamp, 30 czerwca 1862 r. Zwolniony na parol 30 czerwca 1862 r. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. (*Haiman*, 231, *Annual Report*, 789).

Kórnicki Nathan (Kornicki), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 19. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zaginął w sierpniu 1862 r. (*Haiman*, 232, *Annual Report*, 797).

Królczyk Herman (Krolczyk), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 20. Zaciągnął się 10 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Awansował do stopnia kaprała 1 kwietnia 1862 r. Zredukowany 1 marca 1863 r. Dostał się do niewoli konfederackiej w bitwie pod Fredericksburgiem 4 maja 1863 r. Zwolniony na parol (zapewne 15 maja 1863 r.) powrócił do jednostki. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. (*Haiman*, 233, *Annual Report*, 797).

Kuczyński Konstanty (Kuczenski, Kuchinski), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 29. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Awansował do stopnia kaprała w czerwcu 1861 r. Prawdopodobnie został ranny 2 maja 1863 r. w bitwie pod Fredericksburgiem. Zwol-

niony 4 czerwca 1863 r. Zaciągnął się ponownie na 3 lata do 178. pułku piechoty nowojorskiej. (*Haiman, 233, Annual Report, 798*).

Lewandowski Jerzy, szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 30. Zaciągnął się 6 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zwolniony z powodu niezdatności do służby 6 kwietnia 1863 r. w obozie pod Belle Plain w Wirginii. (*Haiman, 234, Annual Report, 802*)

Lilia Adolf (Lilie), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 21. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zdezerterował w czerwcu 1861 r. w Nowym Jorku. (*Haiman, brak, Annual Report, 803*)

Mokrzycki Jan, sierżant komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 40. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Awansowany do stopnia 1. sierżanta 15 lutego 1862 r. Zredukowany (?). Ranny w bitwie pod Gaines Mill w Wirginii 27 czerwca 1862 r., dostał się do niewoli konfederackiej. Zwolniony na parol, dołączył do pułku 15 listopada 1862 r. Zwolniony z powodu niezdatności do służby 1 grudnia 1862 r. z Carver Hospital w Waszyngtonie. (*Haiman, 236, Annual Report, 818*).

Nowakowski Jan (Norakowski, Nowakonski), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 36. Zaciągnął się 18 lipca 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zwolniony z powodu niezdatności do służby 26 września 1861 r. w obozie niedaleko Alexandrii w Wirginii. (*Haiman, 237, Annual Report, 826*).

Ozimekiewicz Jan (Osimekiewicz, Osimekiewicz), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 21. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zdezerterował 30 kwietnia 1863 r. niedaleko Fredericksburga w Wirginii. Pojmany 10 marca 1865 r. i przydzielony do komp. C 10. pułku kawalerii z Nowego Jorku. (*Haiman, 237, Annual Report, 829*).

Raszke Juliusz (Rashke Julian), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 25. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Dostał się do niewoli konfederackiej w bitwie pod Fredericksburgiem 4 maja 1863 r. Zwolniony na parol (zapewne 15 maja 1863 r.) powrócił do jednostki. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. (*Haiman, 239, Annual Report, 834*).

Samoliński Julian (Somolinski), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 26. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Dostał się do niewoli konfederackiej w bitwie pod Fredericksburgiem 4 maja 1863 r. Zwolniony na parol (zapewne 15 maja 1863 r.) powrócił do jednostki. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. (*Haiman, 239, Annual Report, 853*).

Sawiczewski Franciszek (Sawezawski, Sawzaczk, Sarzkoski), sierżant komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 36. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Przeniesiony do komp. F. 1 września 1861 r. Zredukowany w styczniu (lub lutym) 1862 r. Ranny w nogę 3 maja 1863 pod Fredericksburgiem w Wirginii. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. z Douglas Hospital w Waszyngtonie. (*Haiman, 240, Annual Report, 842*).

Struziński Teofil (Struzinski, Strucinski), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 21. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. (*Haiman, 241, Annual Report, 856*).

Szaja Wojciech (Schaje, Shaja Albert), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 34. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. (*Haiman, brak, Annual Report, 843*).

Szulczewski Jan (Szuelezewski, Schuleseweke), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 25. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Awansowany do stopnia kaprała 15 września 1862 r. Dostał się do niewoli konfederackiej w bitwie pod Fredericksburgiem 4 maja 1863 r. Zwolniony na parol (zapewne 15 maja 1863 r.) powrócił do jednostki. Zwolniony 4 czerwca 1863. (*Haiman, 241, Annual Report, 858*).

Targoszyński Stanisław (Targoszyrski, Targosinski, Fargoseriski), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 30. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Dostał się do niewoli konfederackiej w bitwie pod Fredericksburgiem 4 maja 1863 r. Zwolniony na parol (zapewne 15 maja 1863 r.) powrócił do jednostki. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. (*Haiman, 241, Annual Report, 858*).

Teclawski August (Tetzlanski, też Emil), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 20. Zaciągnął się 1 czerwca 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zwolniony z powodu niezdatności do służby 26 września 1861 r. w obozie niedaleko Alexandrii w Wirginii. (*Haiman, 242, Annual Report, 859*).

Waszyński Walenty (Waszynski, Waszyriski), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 40. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Awansowany do stopnia kaprała w lipcu (lub sierpniu) 1861 r. Zwolniony z powodu niezdatności do służby 6 stycznia 1863 r. w Hammond General Hospital w Point Lookout w Maryland. (*Haiman, 242, Annual Report, 868*).

Wierzbicki Józef (Wiergbicki, Wiergbieki), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 20. Zaciągnął się 22 stycznia 1862 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zwolniony z powodu niezdatności do służby 24 października 1862 r. w Fort Hamilton na nadbrzeżu Nowego Jorku. (*Haiman, 243, Annual Report, 873*).

Wiktor Ferdynand (Wictor), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 26. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zwolniony z powodu niezdatności do służby 18 stycznia 1862 r. w obozie niedaleko Alexandrii w Wirginii. (*Haiman, 243, Annual Report, 873*).

Wodzyński Edward, (Wodzynski, Woodzynski, Wodzyriski), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 25. Zaciągnął się 2 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zdezercerował w czerwcu 1861 r. w Nowym Jorku. (*Haiman, 243, Annual Report, 875*).

Zawadzki Józef (Zanadzki), szeregowiec komp. C 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 26. Zaciągnął się 1 października 1861 r. w Nowym Jorku na

2 lata. Przeniesiony do komp. H i z powrotem do komp. C 1 maja 1862 r. Dostał się do niewoli konfederackiej w bitwie pod Gaines Mill w Wirginii, 27 czerwca 1862 r. Zwolniony na parol 3 sierpnia 1862 r. w City Point w Wirginii. Zwolniony z powodu niezdadności do służby 3 listopada 1862 r. w Hammond General Hospital w Point Lookout w Maryland. (*Haiman, 244, Annual Report, 878*).

POLACY Z INNYCH KOMPANII 31. PUŁKU PIECHOTY

Bryski Jan (Briski), szeregowiec komp. H 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 25. Zaciągnął się 27 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zdezerterował wkrótce. (*Haiman, 226, Annual Report, brak, A Record, s. 716*).

Perko Wojciech (Perko, Perks), szeregowiec komp. H 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 24. Zaciągnął się 11 września 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Przeniesiony do komp. F 22 listopada 1861 r. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. (*Haiman, 237, Annual Report, 830*).

Siemon Piotr (Siemon, Sieman, Seiman), szeregowiec komp. E 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 22. Zaciągnął się 4 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Zwolniony 4 czerwca 1863 r. (*Haiman, 240, Annual Report, 849*).

Zamojski Jerzy (Samiski), szeregowiec komp. H 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Lat 21. Zaciągnął się 23 maja 1861 r. w Nowym Jorku na 2 lata. Przeniesiony do komp. F 1 września 1861 r. Zdezerterował 22 sierpnia 1862 r. w Alexandrii w Wirginii. (*Haiman, 244, Annual Report, 842*).

ODRZUCONY – BRAK INFORMACJI

Kosa – (Kasa), kapral komp. E 31. pułku piechoty z Nowego Jorku. Zmarł 7 maja 1862 r. Pochowany na cmentarzu narodowym w Yorktown, Wirginia. (*Haiman 169, Annual Report – brak*).

Poles in the 31st New York Infantry Regiment during the Civil War in the years 1861–1863

The issue of Polish participation in various units of the Union and Confederate armies during the Civil War has not been elaborated in Polish and American historiography. The aim of this article is to describe the organization and activities of the 31st New York Infantry Regiment and to provide statistical data concerning the unit.

During the functioning of the 31st New York Infantry Regiment, 1175 soldiers served in it. The unit started its state service in May 1861 and its federal service – a month later. The average regiment's soldier was 27.3 years old. The regiment took part in a few greater battles in eastern front, e.g. the battles of:

West Point (May 7, 1862), Gaines Mill (June 27, 1862) and Fredericksburg (May 2–4, 1863).

The query conducted by me shows that in the 31st New York Infantry Regiment there were 40 Poles or people of Polish origin (3.4% of the regiment's soldiers). The majority of the Poles (36) were recruited for Company C by Captain Aleksander Raszewski in 1861. The average Pole serving in this regiment was 28.02 years old. Eleven Poles were exempted, as they were unfit for military service. Three Polish officers resigned in 1862. During a military action 7 soldiers of Polish origin deserted, 3 were injured, 10 were in the Confederate captivity. When the regiment was dissolved on June 4, 1863, 18 Poles were exempted.